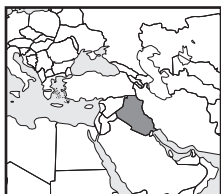

Migrace a vyhánění

Irácké sdružení Al-Amal
Jamal Al-Jawahiri

V jakékoli zemi znamená lidská bezpečnost mnohem víc než bezpečnost státu. Má ekonomickou, nutriční, sociální, genderovou a politickou dimenzi, zahrnuje jednotlivce, místní komunity a stát jako celek. Ti, kdo nemají obživu, jsou odsunuti na okraj společnosti nebo vystaveni násilí, ztratili svobodu nebo čelí jakémukoli druhu nebezpečí jako jednotlivci nebo členové nějaké skupiny – ti všichni jsou zbaveni lidské bezpečnosti.

Vlny migrace z Iráku začaly v první polovině 50. let deportacemi Židů. Po více než dvě desetiletí v 70. a 80. letech prováděl stát politiku vyhánění Kurdů, jež měla být nejen trestem, ale také způsobem, jak změnit etnické složení Kurdistanu, zejména v Kirkúku. Ve stejném období vláda deportovala statisíce Iráčanů iránského původu do Íránu.

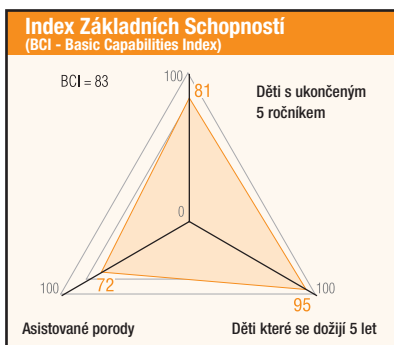
Současně vláda rozpoutala agresivní kampaň proti politickým disidentům. To vyvolalo masivní vlnu emigrace, do níž odešlo mnoho umělců, intelektuálů a vědců. V průběhu 90. let přinutily ekonomické sankce, úpadek hospodářství a zhoršující se životní úroveň tisíce vědců, aby hledaly zaměstnání v jiných zemích arabského regionu i mimo něj. Už před zhroutilím režimu se počet iráckých emigrantů blížil ke dvěma milionům.

Nejrozsáhlejší vyhánění v moderních dějinách

Bezpečnostní situace v zemi se prudce zhoršila poté, co ji roku 2003 okupovaly síly pod vedením USA. Vznikly milice, začalo sektářské násilí včetně zabíjení z pomsty. Rychle se šířící vražedná pohroma srážela univerzitní učitele, lékaře, inženýry, manažery a finanční experty. Podle ministerstva zdravotnictví bylo od dubna do května 2003 zavražděno nejméně 102 lékařů a mnohem víc se jich stalo terčem hrozeb nebo bylo uneseno. To vedlo k dalšímu v řadě masových exodů.

Další vlna násilí se zvedla po únoru 2006, kdy zločinné zničení hrobky imáma Al-Askariho, jednoho z nejposvátnějších šíitských míst, rozpoutalo zuřivě sektářské násilí a vyvolalo masivní nucenou migraci. Provincie Karbala měla přes 18 000 vyhnaných rodin; provincie Salahadin, Nadžaf a Anbar jich měly po 12 000; dalších 50 000 uprchlo do iráckého Kurdistanu. Počet vnitřních uprchlíků hledajících útočiště v Bagdádu a dalších provinciích byl podobný, ne-li vyšší. Ke konci roku počet Iráčanů vyhnaných do jiných částí země

Všudypřítomné násilí militarizovalo a polarizovalo společnost. Každodenní život se stal noční můrou. Široce jsou rozšířeny únosy a zabíjení, což donutilo miliony Iráčanů, aby opustily své domovy a hledaly útočiště v bezpečnějších oblastech uvnitř země nebo v zahraničí. Je to nejrozsáhlejší a nejrychlejší migrace v moderních dějinách. Země naléhavě potřebuje posouzení skutečných potřeb, které by společně provedly vládní agentury, organizace OSN a mezinárodní i místní nevládní organizace s podporou místních komunit.

stoupil podle odhadů OSN na 2,3 milionu. Další desetitisíce uprchly ze země. Téhož roku se Iráčané dostali na první místo seznamu žadatelů o azyl, v průměru bylo podáno 8 100 žádostí měsíčně.

Vůbec největší počet uprchlíků, přes jeden milion, absorbovala Sýrie, přes půl milionu pak přijalo Jordánsko. Příliv uprchlíků značně zatížil infrastrukturu těchto dvou zemí a řady dalších, zejména v sektorech bydlení, zdravotních služeb a školství. I když těm, komu byl povolen vstup, byla poskytována podpora, hostitelské země současně zavedly přísnější vstupní procedury, aby omezily počet dalších uprchlíků.

Podobná opatření byla přijímána také uvnitř Iráku. Některé provinční úřady začaly uplatňovat striktnější procedury, jež měly omezit počet vyhnanců. Tak například provincie Derhuk, Arbil a Sulajmánie podmínily poskytování podpory registrováním vyhnaných Iráčanů u ministerstva vnitra. Tím porušily vládní dekret vydaný v červenci 2007.

Celkový počet uprchlíků je možné pouze odhadovat, Komise OSN pro uprchlíky došla takovým odhadem k závěru, že v prosinci 2007 žilo v zemi pořád ještě 2,5 milionu vyhnanců a 1,9 milionu jich žilo jinde. V součtu představuje těchto 4,4 milionu uprchlíků 15 % všeho obyvatelstva, což představuje zdaleka největší a nejrychlejší migraci v moderních dějinách. Skutečné počty mohou být mnohem vyšší, protože mnoho Iráčanů, kteří opustili své domovy, se neregistrovalo jako vyhnanci nebo uprchlíci.

Noční můra každodenního života

„Pro Iráčany je každodenní život noční můrou a to je nutí k útěku,“ naříkal mluvčí Červeného kříže. „I když je těžké předvídat, co se stane, věci vypadají strašně a to, co vidíme, jsou zhoršující se životní podmínky.“

Mluvčí vysokého komisaře OSN pro uprchlíky popsal, co to znamená pro nejzranitelnější

členy společnosti: „Kvůli násilí utíká mnoho lidí z multisektářských oblastí dokonce ještě před tím, než jsou k tomu nuceni... Děti přestaly chodit do školy... jejich rodiče nemohou sehnat práci... roste počet dětí ponechaných na ulici... na vzestupu je dětská práce... děti sbírají odpadky.“

Terčem se staly zejména náboženské menšiny, jako jsou křesťané, sabiové, šabakové a další. Je jim vyhrožováno osobním násilím a dochází také k útokům na jejich svatyně v Basře, Bagdádu a jiných místech. Více než 10 000 křesťanských rodin odešlo do Ninive a další tisíce do Arbilu v iráckém Kurdistanu. Vedle toho odešly ze svých domovů tisíce Palestinců s právem pobytu, kteří podporovali starý režim a jsou nyní vystaveni útokům.

Teroristické skupiny se zaměřují také na ženy, které jsou vražděny a unášeny. Násilím se jim vnucuje hidžáb (kodex skromného oblékání, který vyžaduje od žen, aby si na veřejnosti zakrývaly všechno kromě tváře a rukou) a kladou se také omezení jejich účasti na veřejném životě.

Problémy emigrantů a vyhnanců

- Ztráta příjmu: většina emigrantů a vyhnanců ztrácí nejdůležitější nebo jediný zdroj svých příjmů. Mnozí jsou před emigrací okradeni o úspory a cennosti. To je často nutí konkurovat na pracovním trhu místním lidem, akceptovat nízké mzdy nebo pracovat na černém trhu.
- Náhlé ukončení vzdělávání: vytržení dětí z dosavadního prostředí nevyhnutelně ovlivní jejich vzdělávání. Mnohé nemohou pokračovat ve studiu z finančních důvodů, jiné proto, že nestačí kapacita místních škol. Některé chodí do škol v táborech, kde je ale úroveň vzdělávání nižší. Přibližně v polovině uprchlických rodin, které byly šetřeny v průzkumu iráckého sdružení Al-Amal v provinciích Karbala, Salahadin a Ninive, některé nebo žádné děti nechodily do školy.
- Zhoršení ekologických a zdravotních služeb: nedostatek peněz nebo neexistence služeb způsobuje rychlé zhoršení zdravotního stavu. V táborech chybí i ty nezákladnější zdravotní služby. Průzkum iráckého sdružení Al-Amal zjistil, že 50 % rodin nemá přístup k lékařskému ošetření
- Bydlení: každá vyhnaná osoba je v principu bezdomovec. Většina iráckých uprchlíků žije ve špatných podmínkách (tři osoby na jednu míst-

nost). V některých případech sdílí jeden stan šest až osm lidí.

- Psychické účinky: lidé vyhnaní ze svých domovů obvykle přicházejí o členy rodiny, sousedy a přátele. Trpí odcizením, strachem, úzkostí, nejistotou a touhou po domově. Obtíže spojené s adaptací na nové prostředí a návratem k normálnímu životu zanechávají trvalé psychické jizvy.

Neuspokojivá reakce

Vzhledem k rozsahu vyhánění a jeho katastrofickým důsledkům není reakce vlády uspokojivá. Vyhnaným osobám nebyla zajištěna bezpečná útočiště a podpora poskytovaná hostitelským provinciím je nedostatečná, což platí zejména pro školství a zdravotnictví. Ministerstvo migrace je financováno nedostatečně. Registrační proces, povinný pro získání vládní pomoci, je v nejlepším případě pomalý; někdy se docela zastaví, v některých případech nadlouho.

Irácké nevládní organizace přes svůj nedávný vznik a omezené schopnosti a zdroje dělají, co mohou, aby zmírily aspoň některé potíže doléhající na vyhnané lidi. Ovšem vzhledem ke zhoršující se bezpečnostní situaci a obtížnému přístupu k vyhnančům jsou tyto organizace schopny pomoci jen jejich malé části.

Dostatečná není ani mezinárodní podpora. Činnost OSN a předních mezinárodních organizací často ztěžuje nebo dokonce znemožňuje špatná bezpečnostní situace. Mezinárodní pomoc zdržují také pomalé byrokratické procedury. Poskytovaná pomoc ne vždy odpovídá nejnaléhavějším potřebám.

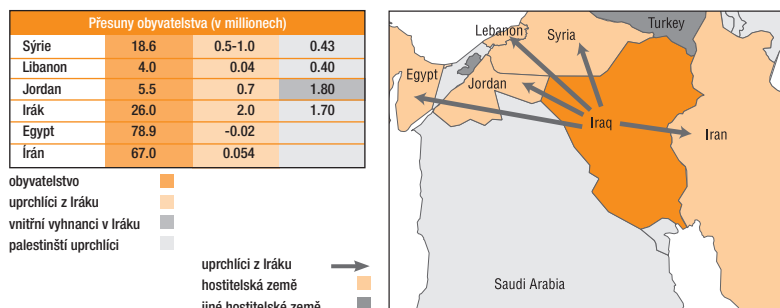
Jaká z toho plynou poučení

- Každá snaha zmírnit utrpení uprchlíků a vyhnanců musí vycházet z pečlivého posouzení potřeb. Dále platí, že udržitelná a efektivní kampaň nutně předpokládá partnerský vztah mezi vládními agenturami, organizacemi OSN a mezinárodními a domácími nevládními organizacemi s podporou místních komunit. Bude také vyžadovat posilování místních komunit a nevládních organizací.
- Důležité je, aby se programů obnovy účastnili mladí lidé, kteří jsou nyní v zajetí kultury násilí, aby tak mohli rozvíjet své konstruktivní schopnosti.
- Záchranné akce musí být propojeny s udržitelnými rozvojovými programy. Jinak se budou stále opakovat výbuchy násilí. Jedním z cílů nouzové pomoci musí být stabilizace společnosti.
- Nouzová pomoc musí zahrnovat základní potřeby a služby, jako je stravování, zdravotní péče, školství, dodávka elektřiny a vody, bydlení a především bezpečné útočiště.

HLAVNÍ PŘÍČINY MIGRACE A VYHÁNĚNÍ

- **Sektářské konflikty:** příčinou nucené migrace je sektářské násilí páchané milicemi a jinými ozbrojenými skupinami. Útěkům obvykle předchází hrozby, únosy a zabíjení. V některých oblastech způsobuje sektářské násilí 90 % veškeré migrace, ba i víc.
- **Násilí:** v Iráku existuje řada násilných skupin se svou vlastní agendou - milic a ozbrojených skupin různého typu a vyznání (Al-Kajdá atd.), vládních sil, mnohonárodních sil.
- **Násilí páchané milicemi a ozbrojenými skupinami má mnoho forem.** Skupiny si jím vynucují vlastní panství, které se zcela vymyká kontrole ústřední vlády. Současně s tím vládá a mnohonárodní vojska často používají vůči civilistům nepřiměřenou sílu včetně zabíjení a demolic domů, což nutí lidi prchat.
- **Netolerantnost:** ozbrojené skupiny jsou obvykle netolerantní. Mnoho lidí je nuceno volit mezi skrýváním svého skutečného přesvědčení a útekem.
- **Kultura:** skupiny s islamistickými tendencemi se v oblasti svého vlivu uchylují k násilí a zakazují kulturní kluby, zábavní podniky a volné setkávání mezi muži a ženami. Nošení hidžábu už není volbou, ale povinností. Ženy, které se nepodřídí, riskují napadení nebo smrt.

VYOBRAZENÍ 1. Emigrace z Iráku. Podle OSN představují iráčtí uprchlíci a vnitřní vyhnanci největší exodus obyvatelstva od palestinských uprchlíků roku 1948.

zdroj: UNHCR a IOM

- Lidskými katastrofami nejvíc trpí ženy a děti. Zajištění jejich bezpečnosti a potřeb musí být hlavním cílem.
- Příjemcům pomoci se musí také dostat poučení o lidských právech a řešení konfliktů. Musí dostat příležitost podílet se na demokratickém společenském procesu.
- Financování každé činnosti musí být transparentní stejně jako její management, okruh příjemců a výběr partnerů. ■